INFORMACJA, al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań, hol główny, tel.: 61 626 66 66; fax 61 626 67 44, e-mail: kancelaria@umww.pl

Zapal znicz pamięci

Pod patronatem Marka Woźniaka, Marszałka Województwa Wielkopolskiego odbędzie się kolejna odsłona akcji "Zapal znicz pamięci". W niedzielę 23 października o godz. 13.00 Marszałek oraz Rafał Reczek, Dyrektor IPN Oddział w Poznaniu zapalą znicz w Miejscu Pamięci w Lasach Rożnowskich.

Po raz czternasty znicze pamięci zapłoną w miejscach zbrodni dokonanych przez Niemców w ramach operacji "Tannenberg", akcji "Inteligencja" oraz "politycznego oczyszczania gruntu" w pierwszych miesiącach II wojny światowej. W ramach ponadregionalnej akcji przypominamy o Polakach zamordowanych przez Niemców jesienią 1939 r. i w kolejnych latach w Wielkopolsce, na Pomorzu Gdańskim, Kujawach, Górnym Śląsku i Ziemi Łódzkiej. Tylko do końca 1939 r. zamordowano na terenach wcielonych do III Rzeszy ok. 40 000 przedstawicieli polskich warstw przywódczych.

W niedzielę 23 października 2022 r. zachęcamy do zapalenia zniczy w miejscach ludobójstwa i niemieckiego terroru. W tym roku przypominamy o miejscach masowych egzekucji, w których Niemcy zacierali ślady zbrodni dokonanych jesienią 1939 r. w ramach akcji "1005". Odwiedzimy m.in. Katowice, Gdańsk, Lasy Gniewkowskie, Lasy Rożnowskie w Wielkopolsce, Las Lućmierski pod Łodzią. Uczestników zachęcamy również do udokumentowania miejsca, w którym zapalono znicz i wysłania zdjęcia z krótkim opisem na adres: zapalzniczpamieci@ipn.gov.pl

Kampania jest wspólnym przedsięwzięciem Oddziałowych Biur Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, Gdańsku, Katowicach, Łodzi, Bydgoszczy oraz Radia Poznań i regionalnych rozgłośni Polskiego Radia.

Przypomnijmy, że operacja „Tannenberg” to kryptonim pierwszej zaplanowanej na masową skalę operacji eksterminacyjnej przeprowadzonej przez Niemców w okresie II wojny światowej. Jej celem było fizyczne wyeliminowanie liderów polskich warstw przywódczych, w większości wpisanych przed wojną na tzw. listy proskrypcyjne. Tylko do końca 1939 r. na terytorium II RP Niemcy wymordowali ok. 55 000 Polaków. Szczególne represje dotknęły polskich obywateli na terenach wcielonych do III Rzeszy, gdzie zginęło 40 000 osób. W Wielkopolsce, w regionie łódzkim, na Pomorzu, Kujawach i Górnym Śląsku, w masowych, publicznych i tajnych egzekucjach życie stracili Powstańcy Wielkopolscy, Ślązacy, członkowie Związku Zachodniego, polscy urzędnicy, działacze społeczni, polityczni, nauczyciele, księża, przedstawiciele inteligencji, ziemiaństwa, chłopi i robotnicy.

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

AKCJA „1005"

Wiosną 1942 r. do światowej opinii publicznej zaczęły docierać przerażające informacje o masowych zbrodniach dokonywanych przez Niemców na okupowanych przez nich terenach Europy Środkowej i Wschodniej. W tej sytuacji kwestia zatarcia śladów ludobójstwa, m.in. dokonanego na terenach okupowanej Polski i ZSRR, stała się dla kierownictwa III Rzeszy priorytetowa. W większości dotyczyło to masowych egzekucji z pierwszego okresu wojny (operacja „Tannenberg", akcja „Inteligencja", działania Einsatzgruppen), kiedy to ofiary rozstrzeliwano, a ciała grzebano na miejscu przestępstwa. Akcja ekshumacyjna przyjęła kryptonim „1005", od numeru akt w Głównym Urzędzie Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA). Dowodził nią oficer Sicherheitsdienst (SD) Paul Blobel. Do pierwszych prób z zacieraniem śladów masowych zbrodni doszło w obozie zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem. Niemcy po serii „eksperymentów" stwierdzili, że najlepszą metodą na pozbycie się tak dużej ilości ciał jest rozkopanie dołów, wydobycie zwłok i ich spalenie na drewnianych stosach. Ostatecznie ten sposób zaczął być praktykowany w całej Europie. Niekiedy do zatarcia śladów morderczej działalności Niemcy używali młynów do mielenia kości. Wnioski oprawców z Kulmhof dotyczące procesów ekshumacji stały się podstawą do podjęcia przez kierownictwo SS decyzji o paleniu, a nie zakopywaniu zwłok mordowanych ludzi. W ten sposób do końca drugiej wojny światowej Niemcy rozkopali setki masowych mogił, wydobyli ciała i je w większości spalili. Te makabryczne prace nadzorowały specjalne mobilne komanda (Sonderkommanda) złożone z funkcjonariuszy SS i SD. Do zacierania śladów swoich zbrodni zmuszani byli polscy i żydowscy więźniowie, którzy po wykonaniu zadania byli mordowani. W ten sposób Niemcy dokonali kolejnej zbrodni, tym razem na zbiorowej pamięci.

Tomasz Cieślak/IPN Poznań

▲ Więźniowie z oddziału specjalnego Sonderkommando 1005 i kruszarka do mielenia kości, obóz koncentracyjny przy ul. Janowskiej we Lwowie, sierpień 1944 r.
Fot. Domena publiczna

www.ipn.gov.pl

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

ZAPAL
ZNICZ
PAMIĘCI

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

ZBRODNIA NA OBROŃCACH POCZTY POLSKIEJ W GDAŃSKU

Budynek Dyrekcji Poczt i Telegrafów RP w Gdańsku (w którym mieścił się również polski Urząd Pocztowy Gdańsk 1) był jednym z najważniejszych polskich obiektów na mapie Wolnego Miasta. Polskie władze w obawie przed przeprowadzeniem przez Niemców zbrojnego przewrotu, wiosną 1939 r. przygotowywały zarówno obiekt, jak i pracujących w nim pocztowców do obrony. Za to zadanie odpowiedzialny był ppor. Konrad Guderski, wyznaczony przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. 1 września 1939 r. o godz. 4.45 niemieckie oddziały policji porządkowej oraz SS (SS Heimwehr Danzig i Wachsturmbann Eimann SS) zaatakowały gmach Poczty Polskiej, spotykając się ze skutecznym oporem ponad pięćdziesięciu polskich pocztowców. Po 14 godzinach zaciętych walk, obrońcy Poczty Polskiej skapitulowali. W walkach zginęło 8 obrońców, a w wyniku odniesionych ran kolejnych 6 osób zmarło, w tym 10-letnia Erwina Barzychowska, wychowanica dozorcy budynku. Wziętych do niewoli pracowników poczty, łącznie 38 osób, sąd polowy „Grupy Eberhardta" pod przewodnictwem Kurta Bodego skazał „za partyzantkę" na śmierć przez rozstrzelanie. Wyrok wykonano 5 października 1939 r. na terenie dawnej strzelnicy policyjnej (dzisiejsze osiedla Zaspa). Miejsce pochówku rozstrzelanych pocztowców pozostało nieznane aż do końca sierpnia 1991 r., kiedy to podczas prac budowlanych przypadkiem odkryto masową mogiłę. W 1992 r. odbył się uroczysty pogrzeb pocztowców na Cmentarzu Ofiar Zbrodni Niemieckich na Zaspie. Sąd Krajowy w Lubece zrewidował wyrok sądu polowego dopiero pod koniec lat 90. XX w., stwierdzając naruszenie zasad postępowania sądowego i uniewinniając oskarżonych, jednakże sprawcy tej zbrodni nigdy nie zostali osądzeni i nie ponieśli kary.

Karolina Masłowska/IPN Gdańsk

► **Obrońcy Poczty Polskiej w Gdańsku po poddaniu placówki**
Fot. Ze zbiorów IPN

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

LASY GNIEWKOWSKIE

Lasy Gniewkowskie to jedno z największych miejsc kaźni zbrodni pomorskiej 1939 r. Udział w egzekucjach Polaków brali członkowie Selbstschutzu, Gestapo, policji ochronnej, żandarmerii i SS. Cześć ofiar została przywieziona ciężarówkami i autobusami z więzienia w Inowrocławiu. Ofiary pozbawione ubrań ustawiano w szeregu przy dole, a następnie rozstrzeliwano. Zabijano strzałem w plecy, Niemcy użyli także karabinu maszynowego. Masowe egzekucje Niemcy wykonywali również w kolejnych miesiącach: w październiku (co najmniej 3), w listopadzie (co najmniej 2) i w grudniu 1939 roku (co najmniej 2). Do tej pory udało się zidentyfikować nazwiska 113 ofiar. Wśród rozstrzelanych byli przedstawiciele miejscowej inteligencji, samorządu lokalnego, nauczyciele i nauczycielki, rolnicy i robotnicy oraz miejscowi Żydzi. Całkowita liczba ofiar jest nieznana. Niemcy w ramach akcji „1005" jesienią 1944 r. ekshumowali i spalili zwłoki pomordowanych w Lasach Gniewkowskich na stosie drewna, oblanym łatwopalnym płynem. Działania sprawców uniemożliwiają identyfikację wszystkich ofiar. Po wojnie, poza jednym przypadkiem, w Lasach Gniewkowskich nie przeprowadzono ekshumacji. Ujawniono jedynie 8 grobów, w których obecnie są urządzone symboliczne mogiły. Żaden ze sprawców nie poniósł odpowiedzialności karnej za te zbrodnie, mimo że w Republice Federalnej Niemiec toczyło się przeciw nim postępowanie.

Mirosław Sprenger/IPN Bydgoszcz

► Miejsce Pamięci w Lasach Gniewkowskich
Fot. Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu
Publikacja: „700 lat Gniewkowa"

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

LAS LUĆMIERSKI

Las Lućmierski to niewielki kompleks leśny położony w pobliżu Zgierza. W czasach okupacji niemieckiej stał się miejscem spoczynku ofiar dwóch masowych zbrodni niemieckich dokonanych na mieszkańcach narodowości polskiej i żydowskiej regionu łódzkiego. Pierwsza z nich była elementem niemieckich represji skierowanych przeciwko miejscowej elicie polityczno-intelektualnej, tzw. akcja „Inteligencja", której apogeum na terenie Łodzi przypadło między 9 a 11 listopada 1939 r. Większość aresztowanych, na mocy wyroku doraźnego sądu miejscowej placówki Gestapo, została rozstrzelana i pochowana w kilku podłódzkich lasach, m.in. w okolicach Lućmierza. Dwa lata później w Lesie Lućmierskim pochowano ofiary tzw. zbrodni zgierskiej. Była to największa w regionie publiczna egzekucja. 20 marca 1942 r., na oczach mieszkańców Zgierza spędzonych siłą na Plac Stodół, rozstrzelano stu Polaków – więźniów politycznych z łódzkich więzień. Był to odwet za zabójstwo dwóch funkcjonariuszy Gestapo, dokonane przez polskiego konspiratora. W 1944 r., w ramach szeroko zakrojonej akcji zacierania śladów mordu (akcja „1005") na ludności cywilnej okupowanej Polski, funkcjonariusze niemieccy rozkopali mogiły obu zbrodni i uruchomili w ich pobliżu polowe krematoria. Zdecydowana większość ciał uległa całkowitemu spaleniu, a prochy rozsypano w obrębie lasu. Mimo to, dzięki ekshumacjom podjętym wkrótce po zakończeniu wojny z inicjatywy polskich urzędników, udało się zidentyfikować mogiły i odnaleźć nadpalone szczątki ludzkie wraz z przedmiotami osobistymi. Dziś spoczywają we wspólnej mogile.

Magdalena Zapolska-Downar/IPN Łódź

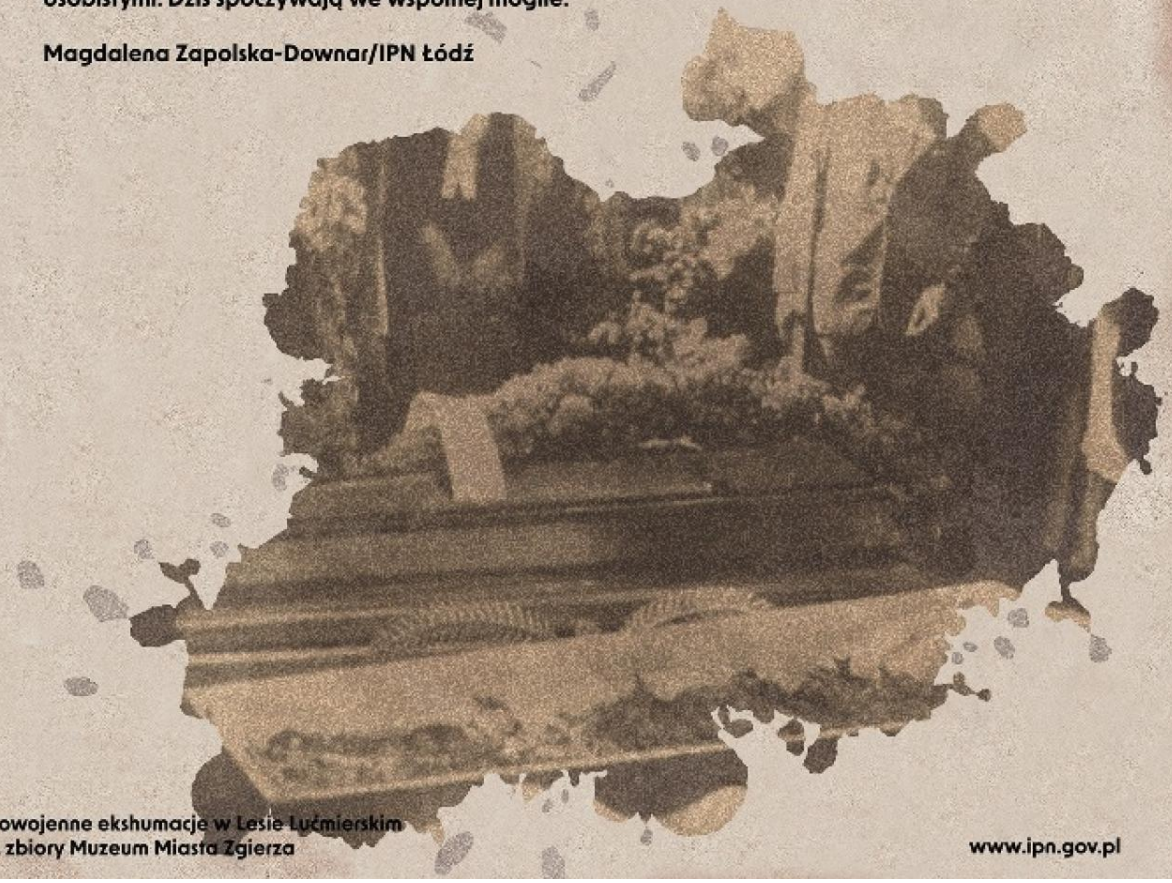

► Powojenne ekshumacje w Lesie Lućmierskim
Fot. zbiory Muzeum Miasta Zgierza

www.ipn.gov.pl

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

LASY ROŻNOWSKIE

W lasach Puszczy Noteckiej, znajdujących się na północny zachód od niewielkiej wsi Rożnowice w powiecie obornickim, w okresie okupacji Niemcy zamordowali od kilku do nawet 12 000 Wielkopolan. Lasy Rożnowskie są jednym z największych miejsc straceń mieszkańców Wielkopolski w okresie drugiej wojny światowej. Począwszy od jesieni 1939 r. w ramach operacji „Tannenberg", a także tzw. akcji „Inteligecja" i akcji „T4", funkcjonariusze SS wchodzący w skład Einsatzgruppe VI, rozstrzelali tam przedstawicieli wielkopolskich warstw przywódczych, m.in. nauczycieli, ziemian, księży, urzędników, więźniów Fortu VII, a także 1040 pacjentów szpitala psychiatrycznego w Owińskach. Operacją dowodził szef Einsatzkommanda 15/VI Franz Sommer. Ofiary były przywożone na miejsce straceń samochodami ciężarowymi i mordowane przez funkcjonariuszy SS strzałami z broni palnej. Dziennie Niemcy zabijali ok. 160 osób. Do największych masowych egzekucji w tym miejscu doszło między październikiem a grudniem 1939 r. Egzekucje odbywały się także w 1940 r. Trzy lata później, w grudniu 1943 r. do Lasów Rożnowskich przybyło Sonderkommando Leghat z Inowrocławia, którego członkowie rozkopali groby, spalili ciała na specjalnych drewnianych pryzmach i zamaskowali doły poekshumacyjne. Proceder tuszowania śladów przez Niemców trwał do marca 1944 r. Działania prowadzono w ramach akcji o kryptonimie „1005". Po zakończeniu drugiej wojny światowej zlokalizowano obszar ok. 3,5 ha, na którym dochodziło do rozstrzeliwań, i po przeprowadzonych częściowych ekshumacjach utworzono Miejsce Pamięci Narodowej. W ramach akcji „1005" w Wielkopolsce zatarto ślady niemieckiego ludobójstwa także m.in. w Lasach Palędzko-Zakrzewskich, Lasach Kobylnickich, Lesie Bukowieckim koło Wągrowca, w lesie między Dębienkiem a Wypalankami (gm. Stęszew) oraz w lesie w okolicach Jarogniewic.

Tomasz Cieślak/IPN Poznań

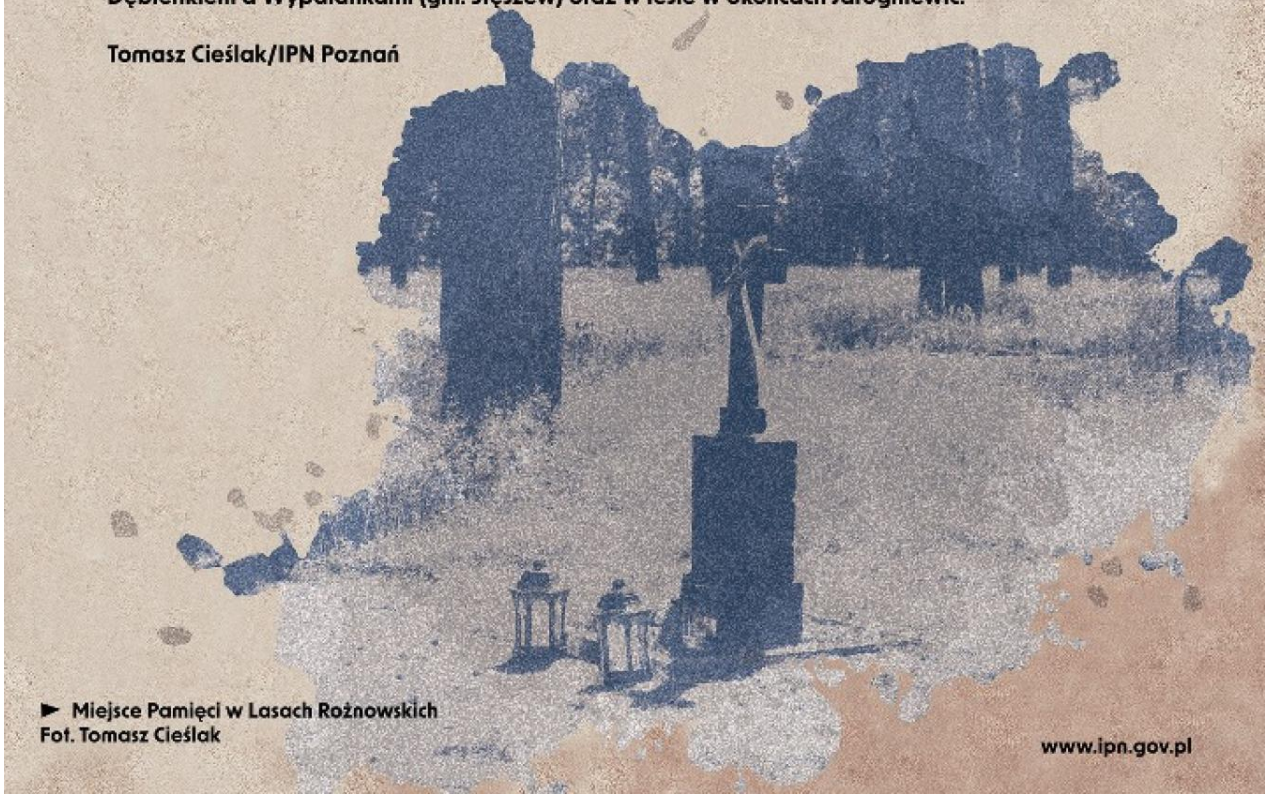

► Miejsce Pamięci w Lasach Rożnowskich
Fot. Tomasz Cieślak

www.ipn.gov.pl

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

Zapal znicz pamięci w miejscach zbrodni dokonanych przez Niemców w ramach operacji „Tannenberg", akcji „Inteligencja" oraz „politycznego oczyszczania gruntu" w pierwszych miesiącach II wojny światowej.

Uczcij pamięć przedstawicieli polskich warstw przywódczych, którzy zostali zamordowani na terenach II RP wcielonych w 1939 r. do III Rzeszy: w Wielkopolsce, regionie łódzkim, na Pomorzu Gdańskim, Kujawach i Górnym Śląsku.

W tym roku przypominamy o miejscach masowych zbrodni, w których Niemcy zacierali ślady ludobójstwa dokonanego jesienią 1939 r.

▲ Miejsce Pamięci w Lasach Rożnowskich
Fot. Tomasz Cieślak

Zrób zdjęcie dokumentujące akcję
i prześlij je na adres: zapalzniczpamieci@ipn.gov.pl*

* Wielkość plików ze zdjęciami nie może być większa niż 7 MB w jednej wiadomości email.

Więcej informacji o miejscach masowych zbrodni i akcji „Zapal znicz pamięci" na stronie: www.ipn.gov.pl

Organizatorzy: INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ, 95 Radio

Partnerzy medialni: Polskie Radio Katowice, radio ŁÓDŹ, PiK Polskie Radio, Plus radio, DZIEJE.PL

Patronat honorowy:

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

ZBRODNIA W LIPOWEJ

W grudniu 1939 r., w niewyjaśnionych okolicznościach, Gestapo dowiedziało się o ukrytej przez mieszkańców Lipowej broni i rozpoczęło w tej sprawie śledztwo. Wspomnianą broń miała zostawić w miejscowości jedna z polskich jednostek, wycofujących się we wrześniu 1939 r. na Wschód. Pierwsze aresztowania rozpoczęły się jeszcze przed Świętami Bożego Narodzenia. 6 stycznia 1940 r. Lipowa została otoczona przez wojsko niemieckie, rozpoczęły się przeszukiwania domów i zagród. Łącznie aresztowano ponad 40 osób, w tym proboszcza miejscowej parafii ks. Ferdynanda Sznajdrowicza. W pierwszych dniach 1940 r. aresztowani zostali przetransportowani z posterunku żandarmerii w Lipowej do siedziby Gestapo w Żywcu. Podczas tortur zmuszano ich do podawania nazwisk osób, które wiedziały o ukrywanej broni bądź posiadały ją u siebie w domu. Szczególnym okrucieństwem miał wyróżniać się żywiecki gestapowiec Ruppert Rohan. Aresztowani zostali następnie przewiezieni do więzienia w Katowicach przy ulicy Mikołowskiej. 17 stycznia postawiono ich przed niemieckim policyjnym sądem doraźnym, który przekazał trzech z nich do dalszego śledztwa, natomiast pozostałych skazał na karę śmierci. 18 stycznia 1940 r. 37 mieszkańców Lipowej zostało rozstrzelanych w starej i opuszczonej cegielni „Grünfelda" przy ulicy Karbowej w Katowicach, obok Parku Kościuszki. Niemcy, starając się zatuszować zbrodnię, wywieźli ciała zamordowanych ciężarówkami w nieznanym kierunku. Do dziś miejsce pochówku ofiar jest nieznane.

dr Angelika Blinda, Ewelina Małachowska/IPN Katowice

▲ Katowice, ul. Karbowa, 1934 r. Widok zewnętrzny na cegielnię „Grünfelda"
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

www.ipn.gov.pl

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

23.10.2022

XIV EDYCJA AKCJI MEDIALNO-EDUKACYJNEJ

Akcja medialno-edukacyjna „Zapal znicz pamięci" to wspólny projekt pięciu Oddziałowych Biur Edukacji Narodowej IPN i lokalnych rozgłośni radiowych. Celem akcji jest upamiętnienie polskich obywateli II RP, zamordowanych przez Niemców w pierwszych miesiącach drugiej wojny światowej.

Koordynator ponadregionalny:
Marta Szczesiak-Ślusarek
Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej
IPN w Poznaniu
tel. 61 835 69 57
marta.szczesiak-slusarek@ipn.gov.pl

IPN BYDGOSZCZ
Mirosław Sprenger
miroslaw.sprenger@ipn.gov.pl
tel. 52 525 86 61

IPN GDAŃSK
Karolina Masłowska
karolina.maslowska@ipn.gov.pl
tel. 58 669 05 35

IPN KATOWICE
dr Angelika Blinda
angelika.blinda@ipn.gov.pl
tel. 32 207 07 15
Ewelina Małachowska
ewelina.malachowska@ipn.gov.pl
tel. 32 207 07 14

IPN POZNAŃ
Tomasz Cieślak
tomasz.cieslak@ipn.gov.pl
tel. 61 835 69 53
dr Izabella Kopczyńska
izabella.kopczynska@ipn.gov.pl
tel. 61 835 69 55

IPN ŁÓDŹ
Marzena Kumosińska
marzena.kumosinska@ipn.gov.pl
tel. 42 201 46 64

► Pomnik ofiar rozstrzelanych 21 października 1939 r. na rynku w Krobi
Akcja Zapal Znicz Pamięci 2020

www.ipn.gov.pl

Organizatorzy: INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Partnerzy medialni: Polskie Radio Katowice, radio ŁÓDŹ, PiK Polskie Radio, Plus radio, DZIEJE.PL

Patronat honorowy:

Pliki do pobrania:

- Folder Znicz Pamięci - 6.57 Mb

Dziękujemy za odwiedziny i zapraszamy ponownie